Rok 1873. Kraków, wtorek 2 grudnia Nr. 277.

Dziennik KRAJ wychodzi codzień wieczorem z wyjatkiem niedziel i świąt.
Numer pojedyńczy w Krakowie i Lwowie kosztuje 5 centów.

Przedpłata wynosi:

	rocznie	kwart.	mies.
w Krakowie	12 złr. —	3 złr. —	1 złr.
w Austrji z przesyłką	16 „	4 „	1 „ 40.
w Niemczech	12 tal. —	3 tal. —	1 tal.
we Francji	80 fr. —	20 fr. —	7 fr.
w Serbji, Włoszech, Rumunii i Szwajc.	48 fr. —	12 fr. —	4 fr.
w Turcji	64 „	16 „	6 „
w Belgji	56 „	14 „	5 „

KRAJ

Przedpłatę przyjmuje Administracja dz. Kraj, urzęda pocztowe austrjackie i zagraniczne, oraz niżéj wymienione ajencje.
Redakcja, Administracja i Ekspedycja miejscowa w Krakowie ul. Mikołajska l. 435.
Listów niefrankowanych nie przyjmuje się.
Reklamacje nieopieczętowane wolne od opłaty i uwzględnia się je tylko w terminie 8 dni. — Rękopisów nie zwraca się.

Cena ogłoszeń (inseratów).
w pierwszém umieszczeniu wiersz . . 8 cnt.
w każdém następném umeszcz. wiersz 5 „
Stempel od każdorazowego umieszcz. 30 „
Ogłoszenia przyjmuje administracja i ajencje.

Ajencje przyjmujące przedpłatę. W Krakowie: M. Dworski. Skład papieru Ż. J. Wywiałkowskiego, handel Wierzuchowskiego. — **We Lwowie:** Księgarnia Gubrynowicza i Szmidta.
Ajencje przyjmujące ogłoszenia. W Krakowie: Marjan Dworski. — **We Lwowie:** Ajencja dzienników A. J. Piątkowskiego. — **W Tarnowie:** Księgarnia Gazdy. — **W Wiedniu:** B. Wołowski Administrateur de la Gazette des 'Etrangers, Wien Kolovratring 9. — Hasenstein & Vogler, Neuer Markt Nr. 11. — Oppelik, Wolzeile Nr. 22. — Rudolf Mosse, Seilerstätte Nr. 2. — Filip Löb, biuro anonsów, Wolzeile Nr. 2.— **W Pradze:** Ferdinandsstrasse Nr. 38. — **W Berlinie, Monachjum, Zürichu i St. Gallen:** Rudolf Mosse München, Windermachergasse, 3. — **W Hamburgu, Frankfurcie nad Menem, Berlinie i Lipsku, Bazylei, Zürichu, St Gallen, Genewie i Sztutgardzie:** Hassenstein & Vogler. — **W Paryżu:** Księgarnia Władysława Mickiewicza „Librairie de Luxembourg rue de Tournon 16.“

Przegląd polityczny.

Zanim na tém miejscu wspomnimy o licznych uroczystościach i objawach radości z powodu 25letniego jubileuszu rządów cesarza Franciszka Józefa: musimy dać miejsce licznym skargom, które nas dochodzą ze strony mieszkańców miasta na dowolny sposób, w jaki władze tutejsze prowadzą w obecnéj chwili egzekucje wojskowe w Krakowie. Nigdyśmy nie mieli wyobrażenia, że w konstytucyjném państwie lada urzędnik podatkowy może według własnego widzimisia rozstrzygać o bezpieczeństwie domu obywateli państwa; że im może nasyłać żołnierzy, którzy ni ztąd ni zowąd żądają mieszkania i wiktu! Tymczasem tak się dzieje. Albowiem ani wyższe władze, ani też władza ustawodawcza nie unormowały, za jakie zaległości podatkowe ma przedewszystkiém nastąpić egzekucja wojskowa i za jakiego rodzaju podatki: tak więc wszystko zależy od woli pojedynczych urzędników.

Jednego egzekwuje on za jednoroczną zaległość, a innego nie egzekwuje za trzechletnią zaległość: jednego egzekwuje za zaległość, która ma dostateczne hipotyczne pokrycie jak np. podatek czynszowo-domowy — a innego nie egzekwuje za podatek dochodowy i zarobkowy, który nie ma pokrycia. Tak więc podrzędna władza może jednego prześladować a innemu pobłażać według własnego widzimisia: to zaś nie jest konstytucyjnie, ale po moskiewsku.

Gdzie postępowanie władz nie opiera się na jawnie ogłoszonych, wszystkim wiadomych i wyraźnych ustawach i rozporządzeniach; gdzie szykanowanie lub oszczędzanie pojedynczych mieszkańców kraju zależy od osobistego upodobania urzędników — tam nie ma konstytucyjności ani prawa, ale tam rządzi dowolność, tam jest — Moskwa.

Tyle co do egzekucyj wojskowych, które najniezręczniéj w świecie władze nasze z wielkim hałasem i wrzaskiem zaczęły prowadzić w Krakowie w tydzień jubileuszowy 25 letnich rządów cesarza Franciszka Józefa.

Cesarz przyjmował już w Buda-Peszcie naczelne władze ustawodawcze i liczne deputacje gratulacyjne. Przemowy tych deputacyj z natury rzeczy nie mają znaczenia politycznego: więcéj znaczenia mają odpowiedzi cesarza, które mieszczą w sobie różne aluzje do chwilowego położenia rzeczy w Węgrzech.

I tak na przemowę prezydenta izby wyższéj sejmu węgierskiego odpowiedział cesarz między innemi:

„Postępować naprzód na drodze legalnéj bez przecenienia sił swych, a z uwzględnieniem wymogów czasu i położenia, pracować z całą energją nad rozwiązaniem różnorodnych zadań — oto nasze wspólne zadanie.“

W odpowiedzi zaś na przemowę prezydenta izby niższéj, rzekł cesarz między innemi: „W bieżącym roku ciężkie ciosy spadły na kraj; doznaliśmy dużo zawodów; ale nie trzeba nam zwątpić ani tracić nadziei. Ufam w żywotność narodu. Trzeba nam tylko z patrjotyzmem i mądrością pracować, a usuniemy chwilową stagnację w rozwoju publicznego dobrobytu.“

Z Wiednia donoszą nam dzisiaj, że komisja finansowa izby panów przychyliła się do zapatrywania rządu i odrzuciła poprawkę Mendelsburga w projekcie ustawy zapomogowéj. Sprawa więc przyjdzie powtórnie do izby niższéj.

W zgromadzeniu narodowém francuzkiém minister Broglie przedłożył już pierwszy projekt ustawy z szeregu tych, które mają przygotować kadry dla przyszłéj monarchji. Jest to projekt ustawy municypalnéj, stanowiący, że burmistrzów mianuje — prezydent republiki albo prefekt.

Cesarz Franciszek Józef.

Ludy Austrji obchodzą dzisiaj 25 letni jubileusz rządów Franciszka Józefa: a ludy te więcéj może mają powodów do radośnego i uroczystego obchodu, aniżeli sam jubilat. Dziwnym bowiem zbiegiem okoliczności 25 letni przeciąg rządów Franciszka Józefa dla niego był długiém pasmem niepowodzeń — ale Jego niepowodzenia wychodziły zawsze na korzyść ludów Austrji. Dla tego w dniu dzisiejszym ludy Austrji powinny cesarzowi swemu składać cześć i hołd: zasłużył on sobie na to krwawo i ciężko. Ileż praw i swobód zyskały przez przeciąg 25 letnich rządów jego ludy austrjackie! — równie tyleż praw i przywilejów postradał w tym przeciągu czasu monarcha austrjacki.

Ten 25-letni przeciąg rządów Jego był nieprzerwaném pasmem walk zewnętrznych i wewnętrznych — a dodajmy zaraz, że każda prawie walka skończyła się klęską Jego: ale każda klęska monarchy austrjackiego wyszła na korzyść ludów Jego.

Dwa razy uległ on w walkach przeciw zewnętrznym nieprzyjaciołom, a za każdym razem stracił jednę piękną prowincję: ale strata Jego za każdym razem uszczęśliwiła tę część ludu Jego, która z pod obcego rządu dostała się napowrót do swojskiego, odzyskała narodowość swą i własny rząd.

A ileż niepowodzeń wewnętrznych historjograf dworu wiedeńskiego zapisał na kartach 25-letnich rządów Cesarza Franciszka Józefa!

Zaraz na wstępie rządów swych trzeba było zażegnać burzę rewolucji i rzucić jéj na pastwę najcenniejsze prawa monarchy, najkosztowniejsze przywileje tych, którzy od dawien dawna byli podporami tronu: trzeba było z absolutnego monarchy zostać konstytucyjnym — trzeba było ogłosić zniesienie pańszczyzny i równouprawnienie wszystkich w obliczu prawa.

Ale ustępstwa te, a po części klęski korony, były zwycięztwami i cennemi zdobyczami ludów.

Chciano wprawdzie po r. 1850 odzyskać straty; wrócić do dawnych rządów; zaprowadzono reakcję: ale ostatecznie nie powiodło się to — a po dziesięcioleciu reakcji absolutnéj musiano znów wrócić na drogę konstytucji i wolności.

Ten zaś najświeższy trzynastoletni perjod liberalnego rozwoju Austrji obdarzył znów ludy austrjackie wieloma cennemi prawami i swobodami, między któremi najkorzystniejszemi są swoboda słowa i pisma, do których dziś się przyłącza wolność sumienia, wyswobodzenie go z pod jarzma wyznania.

Ten rozwój wolnościowy jest dzisiaj w pełni swéj. Ma on jeszcze przed sobą wielką przyszłość. Po ustaleniu wolności obywatelskich i indywidualnych, przyjdzie może kolej na rozwój narodowościowy i na ustalenie wolności i indywidualności narodowych. Dzięki długoletnim doświadczeniom o bezskuteczności sprzeciwiania się prądowi czasu, dzisiaj korona nie stawia najmniejszych przeszkód usiłowaniom ludów.

Słowa wyrzeczone w cesarskim manifeście wrześniowym 1865 r.: „otwartą jest droga!“ — słowa te stały się dzisiaj hasłem rządów cesarza Franciszka Józefa.

W saméj rzeczy droga jest otwartą — ludom zostawione jest dziś wolne pole do wszelkich usiłowań postępowych, do walk i zwycięztw.

Oby z możności zwycięztw korzystały dla wywalczenia zupełnego samorządu i prawdziwéj swobody!

Tron stanął dzisiaj po nad stronnictwami, monarcha stał się prawdziwie konstytucyjnym. Klęski stronnictw dzisiaj nie są już jego klęskami: a jednak zwycięztwo wolności i postępu historja kiedyś na jego policzy korzyść.

Tak więc po 25 latach rządów, po długim szeregu klęsk i niepowodzeń, monarcha austrjacki zajął dzisiaj nawłaściwsze stanowisko. „Droga otwarta!“ — niechaj ludy i stronnictwa walczą o zwycięztwo — niech rózwój się dokonywa. Kto siłę ma, ten zwycięża, a kto zwycięża, ten rządzi „w imieniu Jego ces. król. apostolskiéj Mości“. Od konstytucyjnego monarchy nie można żądać innego stanowiska, oby na niém wytrwał jak najdłużéj! Hołdy, jakie dziś odbiera od całéj Austrji, od wszystkich ludów i poddanych swych, powinny mu powetować liczne klęski i niepowodzenia doznane w ciągu 25 lat; powinny go stanowczo pogodzić z tém dzisiejszém swém stanowiskiem i utrwalić w nim postanowienie nieopuszczania go nigdy więcéj.

Sejm.

Czwarte posiedzenie d. 29 listop. 1873.

Początek posiedzenia o godzinie 11téj min. 35.

Przewodniczący marszałek ks. Sapieha, ze strony rządu obecny wiceprezydent namiestnictwa p. Bartmański.

Po przyjęciu protokółu bez rozpraw, sekretarz p. Serwatowski odczytuje następujący spis petycji:

Hupczyc Henryk, djurnista przy wydziale krajowym prosi o zwolnienie składania dowodu ukończenia studjów. Gminy Międzybrodzia lipnickiego, żywieckiego i kobiernickiego w powiecie Biała, o reperację zburzonego powodzią mostu nr. 27. Kossów wydział powiatowy o zniesienie opłat spadkowych. Pawulski Jan, emerytowany archiwista wydziału krajowego, o podwyższenie pensji emerytalnéj do 1,500 złr. Jastrzębski Edmund z Dębowa, w sprawie zniesienia propinacji.

Komisja budżetowa ukonstytuowała się wybierając przewodniczącym Henryka hr. Wodzickiego, zastępcą ks. Czartoryskiego, sekretarzem p. Weismana.

Prośbę c. k. sądu krajowego o dozwolenie postępowania sądowego nawet podczas sesji sejmowéj przeciw posłowi ks. Janowi Pełchowi, oskarżonemu o nadużycie władzy urzędowéj, odesłano na wniosek p. Szczepańskiego do komisji prawniczéj.

Przedłożenie rządowe w przedmiocie uczestnictwa w sejmie posłów podległych kondemnacie sądowéj albo zostających pod śledztwem, odesłano do komisji prawniczéj. Brzmi ono jak następuje:

§. 1. Poseł sejmowy, który za czyn karygodny ulegnie kondemnacie pociągającéj za sobą według ustaw utratę prawa wyboru i obieralności do sejmu, traci tém samém i prawo uczestniczenia w sejmie.

Podczas śledztwa karnego nie może on wykonywać funkcji członka sejmowego, jeżeli sejm w myśl ustawy z d. 3 października 1861 r. Dz. p. p. nr. 98 nie zażąda odroczenia śledztwa i zdjęcia aresztu, jeśli takowy zarządzonym został.

§. 2. Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Wydział krajowy wnosi jako oddzielne ustawy zezwolenia gminie miasta Kossowa na pobór 75 prc. dodatków, zezwolenia na pobór opłat od trunków gminom miast Nadwórnéj, Kałusza, Mościsk, daléj gminie Breńkówka pow. myślenickiego na pobór 40 prc. dodatków na potrzeby gminne, oraz na pokrycie kosztów budowy szkoły 20 prc.

Wszystkie te wnioski przyjęto bez rozpraw.

Koniec posiedzenia o godz. 12 min. 5. Następne posiedzenie w piątek d. 5 grudnia o godz. 11. Porządek dzienny rozesłanym zostanie w przeddzień posiedzenia.

Korespondencje „Kraju“.

Berlin 28 listopada.

(I. S.) W środę wystąpił na posiedzeniu izby poselskiéj, ultramontański poseł p. Windhorst z zapowiedzianym wnioskiem zmiany kilku paragrafów konstytucji pruskiéj a tyczący się zaprowadzenia wyborów bezpośrednich do izby poselskiéj w miejsce dotychczas używanego systemu wyborów t. n. trzyklasowego. Uzasadniając wniosek swój, twierdzi pan Windhorst półironicznie, iż odkąd przez zaprowadzenie ordynacji powiatowéj w Prusach ubito resztki różnic stanu, podział wyborców 3klasowy jest niekonsekwencją. Należy mieć wzgląd i na biedniejsze warstwy ludności — bo kwestja socjalna jest dziś ważnym czynnikiem. Klasy robocze należy wyrwać z pod przewagi wszystko dziś niszczącego żywiołu pieniężnego, i z tego względu życzyłby sobie ultramontański mówca, by w miejsce national liberałów zajmowało siedzenia izby poselskiéj kilkudziesięciu socjalnych demokratów.

Nigdy dotąd z pewnością usta ultramontańskie nie odezwały się liberalniéj, jak p. Windhorst w wygłoszonym wniosku; przed niezbyt może dawnym czasem wystąpienie podobne z téj właśnie strony byłoby zyskało szacunek i oklaski całéj postępowéj Europy i spowodowało Bóg wie jakie zmiany — dziś przebrzmiało ono głucho — przyjęto je bez najmniejszego uznania a nawet odprawiono z uśmiechem i pogardą.

Stronnictwo national liberałów wystąpiło kategorycznie przeciw wnioskowi, dla tego, iż pochodzi z ultramontańskiego centrum, oraz ze względu na stosunki i powody, dla których ultramontanie pruscy chwytają się dziś polityki liberalnéj, a które w przeszłym liście już streściłem. To też w odpowiedzi na wniosek posła Windhorsta przypomniał ultramontanom poseł Lasker ich politykę aż do r. 1866, politykę, która zażywając naówczas opieki rządu, niszczyła wszystko, nawet zgniotła w przyjacielskim uścisku sprzymierzoną partją konserwatystów, na którychby dziś mogła się oprzeć. Dziwnie brzmi — mówi poseł Lasker — skarga na ścieśnianie wolności wyborczych przez potężniejsze wpływy właśnie w ustach ultramontanów, którzy dotąd jawnie politykę swą i wpływy na lud odgrzewali religją. Dziś ultramontanie starają sobie przywłaszczyć idee postępowe, które w partji postępowéj się zrodziły i tlały zawsze, a które oni dotychczas jedynie tłumili. Ale stro-

na postępowa nie dozwoli się obałamucić pozornym liberalizmem, — d o p ó k ą d w a ż n i e j s z e k w e s t j e c z e k a j ą z a ł a t w i e n i a.

Mniéj przeciwnem, jak partja national liberałów, okazało się co do istoty wniosku samego (nie wnioskodawców) stronnictwo postępowe. Znany członek stronnictwa tego, profesor Virchow przyznał się do pewnych skrupułów w niniejszéj sprawie, nie chcąc obrazić sprawiedliwości. Ultramontanie, zauważył p. Virchow, żądają wolności sumienia, lecz katolikom dziś jéj mieć nie wolno, odkąd ją papież zakazał, nazywając ją przekleństwa godną zarazą. Z wolnością sumienia, jaką dziś głoszą ultramontanie, pogodzić się nie da dogmat nieomylności. Jeźli zaś klerykalni żądają, by wiara była miarą praw państwa, natenczas godzi się i innowiercom przyznać to samo — lecz w tym razie państwo się rozpada. Nie mając najmniejszych nadziei, by prawo to zyskało sankcję, oraz by przejść mogło w izbie pierwszéj, wnosi poseł Virchow w imieniu swego stronnictwa, by uniknąć zarzutu niesprawiedliwości i uprzedzenia, oddać prawo to pod obrady komisji.

Wniosek posła Virchowa upadł, gdyż frakcja national liberałów odmówiła mu poparcia; natomiast przyjęto wniosek posła Junga, by projekt p. Windhorsta odroczyć na 6 miesięcy.

Przytoczyłem w poprzednim mym liście ustęp z mowy posła Richtera nad etatem, czyniący wyrzuty rządowi, iż z zabranego Welfom funduszu, trwoni pieniądze w sposób ohydny dla prasy służalczéj. Przypomnienie to posła Richtera, oraz okoliczność, iż żaden z ministrów, będący wówczas obecnym na posiedzeniu, nie zabrał ani słówka do uniewinnenia rządu, wywarły pewien niesmak i poczucie wstydu w pewnéj części przyzwoitszéj prasy niemieckiéj. Pomiędzy innymi *Frankfurter Ztg.* oburzając się z tego względu, przytacza szczegół, który rzuca w téj mierze dość jaskrawe światło tak na środeczki rządu, jako i charakter literatów wielkiego narodu. Niejakiś dr. Löwenthal, pisując do rozmaitych pism niemieckich, między innymi do wychodzącego tutaj pozornie liberalnego pisma *Publicist* pobierał przed kilku laty tajnéj subwencji od rządu talarów 40 miesięcznie. W czasie wojny przeciwko Austrji i z nią sprzymierzonych państw w r. 1866 wysłał go rząd pruski do Drezna, jako tajnego „agent provocateur“. Ponieważ pan doktor za patrjotyczną swą czynność tamże przysłał rządowi berlińskiemu zbyt wygórowane rachuneczki, których zapłaty mu odmówiono, przeto wyrzekł się służby i patrjotyzmu pruskiego i w Szwajcarji, dokąd się przeniósł, rozpoczyna agitację antypruską wydawnictwem *Die Freiheitswacht*, „Preussisches Vö ker Dressur-System i t. d.“, w których nie szczędzi zaczepek i obelg przeciw Prusom. Broszury te ścigane po Niemczech przez rząd dawały powód do prześladowań i procesów; między innymi młodego pewnego kupca w Frankfurcie, skazano na 4 tygodnie więzienia, za to, iż pisma te przysłane mu przez dr. Löwenthala z Zurychu, rozpożyczał swym znajomym do czytania. Przy porównaniu pisma denuncjacji z adresem przysyłki z Zurychu, wykazało się, iż denuncjantem nie był kto inny, tylko pan dr. Löwenthal! Odtąd upłynęły już 2 lata, pan Löwenthal żyje sobie znowu najspokojniéj w Berlinie i jest nawet redaktorem i współpracownikiem kilku pism liberalnych!

Proces Bazaina.

(Przesłuchanie świadków: jen. Jarras, jen. Coffinières i podintendenta wojskowego Juljusza Dannecy de Cevilly.)

Jenerał Jarras przywołany.

P. Co pan możesz powiedzieć sądowi wojennemu o rozkazach, które w imieniu marszałka Bazaina przesłałeś jenerałowi Coffinières?

O. Trudno mi przypomnieć sobie te rozkazy. Trzy lata już temu.

P. Czy pan sam z własnego popędu wydałeś kiedy jakie rozkazy?

O. Nigdy; nie miałem do tego prawa. Zresztą, jeźlim przesyłał rozkazy marszałka do jen. Coffinières, to w każdym razie musiały być nieliczne, bo marszałek Bazaine codziennie widywał się z jenerałem Coffinières i ustnie dawał mu rozkazy. Przypominam sobie jednak, że raz marszałek posłał do gubernatora metzeńskiego rozkaz o służbie patrolów dokoła Metz.

P. A nie przesłałeś pan rozkazu o rozporządzeniach względem cudzoziemców w fortecy?

O. Nie.

P. Ani rozkazu o konsumentach nieużytecznych?

O. Ani tego.

P. Lachaud. Rozkaz o cudzoziemcach posłany był do jenerała Coffinières przed objęciem naczelnego dowództwa przez marszałka Bazaina, a wtedy jen. Jarras nie był jeszcze naczelnikiem sztabu głównego przy marszałku.

O. Bardzo wiele rzeczy działo się bez mego udziału i bez mojéj wiedzy.

Prezes każe raz jeszcze przywołać jenerała Coffinières.

P. Sąd wojenny chciałby wiedzieć, jakie instrukcje otrzymałeś pan jako gubernator twierdzy Metz od naczelnego wodza armji, w któréj sferze działalności była ta forteca?

O. Wydałem wszelkie rozporządzenia, jakie przepisywał mi regulamin służby fortecznéj w stanie oblężenia.

P. Czy d. 15 sierpnia twierdza Metz była w stanie dostatecznie obronnym?

O. Twierdza była w takim stanie, a co do fortów, były one także w stanie obronnym, ale nie miały osłon zewnętrznych. Dnia 17go lipca minister przysłał 150,000 fr. na potrzebne roboty. Mogę zapewnić, że d. 14go sierpnia forty były w dobrym stanie obrony.

P. A więc témbardziéj były takiemi w d. 26 sierpnia, gdy się zebrała rada wojenna?

O. Oczywiście.

P. Obecność armji musiała ułatwić panu dokończenie tych robót?

O. Tak się spodziewałem, lecz forty były za prędko zajęte. Gdyby armja tylko manewrowała w promieniu fortecznym, miałbym czas ukończyć wszystko.

P. Od d. 12 do 19 sierpnia marszałek manewrował w promieniu fortecznym. Czy wszedłeś pan w stosunki z nim, jak to regulamin przepisywał. Czy opowiedziałeś mu swoje położenie i zażądałeś rozkazów?

O. Cesarz i marszałek Bazaine zostawili mi największą swobodę działania.

P. Tém większa więc odpowiedzialność pańska, żeś nie wykonał pierwszego artykułu regulaminu, który nakazywał panu porozumieć się z władzami cywilnemi o uregulowanie żywienia twierdzy.

O. Z początku twierdza nie miała zapasów żywności na przypadek oblężenia.

P. Ale miała późniéj?

O. Tak; otrzymaliśmy żywność na 6 miesięcy. Miałem 18 miljonów racyj i z 100 tysięcy konsumentów.

P. Powinieneś pan był zająć się cudzoziemcami i wydalić konsumentów nieużytecznych.

O. Tak też zrobiłem; na nieszczęście jednak ludność wzrosła jeszcze o 20 tysięcy dusz. W téj liczbie byli wieśniacy okoliczni i przekupnie zwykle towarzyszący armjom. Co do niezwołania rady obrony, sądziłem, że byłoby to niebezpiecznem. Nieroztropném wydawało mi się ustanowienie obok siebie władzy, która mogła się mieszać do moich prac.

P. Rada obrony nie ma prawa wtrącać się do czynności komendanta twierdzy.

O. Zresztą sądziłem, że armja nie pozostanie pod Metz, i że w razie oblężenia będę miał dość czasu do zebrania rady obrony. Wolałem więc tylko radzić się władz cywilnych.

P. Kiedyś pan dnia 13go widział się z marszałkiem Bazainem, czy on mówił panu o rozporządzeniach, jakie miałeś wydać?

O. Nie.

P. Rozkaz urzędowy ministra wojny z dnia 7 sierpnia powiada, że twierdza Metz ogłoszona w stanie oblężenia powinna być zaopatrzoną w żywność na 6 miesięcy. Rozkaz ten posłany został do intendentury.

O. Nigdy nie wiedziałem o tym rozkazie.

P. Sąd wojenny pyta pana, w jakich warunkach czuwałeś nad organizacją gwardji narodowéj?

O. Bataljony uorganizowane mogły być użytecznemi, ale organizacja była niekompletną, a ludność zbyt mieszaną.

P. Czy nie mogłeś pan sprowadzać żywności do Metz?

O. Nie mogłem.

P. Utrzymują, że pan nie chciałeś sprowadzać, żeby nie straszyć ludności?

O. To nie prawda. Nie mieliśmy sposobów sprowadzania.

P. Przed chwilą powiedziałeś pan, żeś nie wiedział o rozkazie ministra wojny w przedmiocie zaopatrzenia fortecy w żywność. Przy śledztwie jednak nie powiedziałeś pan tego.

O. Dopiero teraz sobie przypominam. Przysłano mi rozkaz od tymczasowego ministra wojny, a ja nie przywiązywałem do niego wagi, jakąby miał dla mnie rozkaz zwyczajnego ministra.

Juljusz Dannecy de Cevilly, podintendent wojskowy, zeznaje: D. 13 sierpnia pisałem do jenerała Coffinières z żądaniem, żeby zwołał radę obrony. Żądania mojego nie spełniono, i zapasy żywności Metzu pozostały zmieszane z żywnością armji.

P. Czy powtórzyłeś pan swoje żądanie?

O. Powtórzyłem. Nic jednak nie uczyniono. Żołnierze mogli rzucać swoje racje a kupować chleb u piekarzy. Z własnego popędu kazałem stawiać warty przy piekarniach.

P. Czy wiedziałeś pan, jakie były zasoby mieszkańców?

O. Nie mogliśmy wiedzieć dokładnie, bo nie było rady obrony.

Jenerał Pourcet. Nie mógłbyś był pan sprowadzać żywności z okolic Metzu?

O. Nie należało to do moich atrybucyj; moje czynności nie sięgały po za rogatki Metzu.

P. A jednak usiłowałeś pan zaopatrzyć forty w żywność?

O. Miałem dobre chęci, ale brakło mi środków przewozu. W mieście nie było i stu wozów.

P. Czy miałeś pan prawo kupować żywność?

O. Kupować miałem, ale nie służyło mi prawo żądania żywności drogą rekwizycji, co mi bardzo szkodziło; często bowiem żywność, którą ja zakupiłem, była zabrana w drodze w skutku rekwizycji korpusów armji.

P. Czy wiedziałeś pan o zapasach żywności nagromadzonych w forcie Plappeville?

O. Doskonale wiedziałem. Fort Plappeville miał zapasy żywności do końca oblężenia Metz.

P. Czy były składy żywności w Metz?

O. Nie. Nie było czém żywić załogi po dzień 29go października. Ostatnie racje zebrane były w piwnicach koszar inżynierji. Dnia 30 paźdz. musiałem żądać od sztabu głównego pruskiego żywności dla moich chorych.

Kronika potoczna i rozmaitości.

Kraków, 1 grudnia.

Otrzymujemy następujące pismo:

Szanowna Redakcjo!

Upraszam o łaskawe umieszczenie w kronice dziennika waszego następującego zdarzenia, za którego prawdziwość ręczę, a które dobrą stanowi ilustrację do bezwzględnego postępowania c. k. władz skarbowych. W sprawie Antoniego S. o sumę 41 złr. 65 centów wniosłem przeciw uchwale c. k. sądu krajowego wyższego w Krakowie z d. 18 kwietnia 1872 l. 991, którą tenże sąd przysięgi przez Antoniego S. wykonać się mającéj, z przyczyny zaszłéj śmierci tegoż za wykonaną nie uznał, rekurs do c. k. sądu najwyższego stosownie do przepisów ustawy sądowéj w jednym egzemplarzu i egzemplarz ten należycie marką stemplową na 1 zł. w. a. ostemplowałem. Ku wielkiemu zdziwieniu memu otrzymałem od c. k. urzędu podatkowego w Krakowie z datą 26 czerwca 1873 r. l. 1720 polecenie, abym zapłacił karę stemplową w kwocie 1 zł. 8 c. w. a. albowiem nie dodałem drugiego egzemplarza rekursu.

Wezwanie to było zupełnie nieuzasadnionem, albowiem wedle ustawy sądowéj wszelkie rekursa przeciw zwyczajnym uchwałom sądowym w jednym egzemplarzu wnoszone być powinny, a nadto, gdyby nawet drugi egzemplarz rekursu był potrzebnym, to i w takim razie musiałby być ostemplowanym tylko marką stemplową na 12 c., ponieważ suma sporna kwotę 41 zł. 65 c. w. a. wynosiła, a kara stemplowa wynosiłaby kwotę 36 centów a nie 1 zł. 8 c. w. a.

Z tych przyczyn wniosłem do c. k. dyrekcji skarbowéj powiatowéj przedstawienie, wykazując niesłuszność kary i prosząc o wstrzymanie wszelkich kroków egzekucyjnych.

Zamiast odpowiedzi, otrzymałem w połowie listopada b. r. palet egzekucyjny z magistratu krakowskiego, który d. 15 listopada b. r. przedłożyłem c. k. dyrekcji skarbowéj powiatowéj w Krakowie, prosząc o odwołanie egzekucji, lecz znowu zamiast odpowiedzi ku wielkiemu zdziwieniu memu zaatakowany zostałem w dniu 27 b. m. egzekucją wojskową.

Dwóch żołnierzy uzbrojonych weszło do mego mieszkania, a jeden z nich wręczając mi palet egzekucyjny na kwotę 1 zł. 8 c. w. a., zażądał obiadu lub zapłacenia tytułem strawnego kwoty 40 c., i oświadczył, iż tak długo odwiedzać mię będzie, dopóki kwoty 1 zł. 8 c. w. a. nie zapłacę.

Przeciw sile zbrojnéj nie ma oporu, dla tego zapłaciłem żołnierzom kwotę 40 centów i wyglądam spokojnie dalszego przebiegu téj procedury.

Jako prawnik, wiem o tem bardzo dobrze, że porządek i punktualne wypłacanie opłat rządowych jest podstawą państwa i społeczeństwa, i dla tego też przez cały przeciąg méj praktyki, ani na dzień jeden nie zalegam z opłatami rządowemi, co mi wszystkie c. k. urzędy skarbowe przyznać muszą i dla tego zapytuję się, czy podobne postępowanie c. k. władz skarbowych w państwie konstytucyjnem przeciw człowiekowi uiszczającemu się jak najpunktualniéj ze wszystkich opłat rządowych, nie jest ze wszech miar dotkliwem i niestosownem.

Nie obwiniam pojedynczych osób, bo wina leży w całym uciążliwym i niejasnym systemie ustawy stemplowéj, jak równie w tem urządzeniu, iż donoszący o nienależytem ostemplowaniu dokumentu otrzymuje za swoją denuncjację nagrodę, to zaś sprowadza bezzasadne, częścią zysku spowodowane denuncjacje.

Dla tego mam nadzieję, iż fakt powyższy zwróci światłą uwagę naszych delegatów w radzie państwa i spowoduje ich do postawienia żądania względem zmiany ustawy stemplowéj, nieodpowiadającéj wolnomyślnym zasadom w ustawach zasadniczych wypowiedzianym.

Dr. *Ferdynand Wilkosz*
adwokat w Krakowie.

Na fundację, utworzyć się mającą na uczczenie 25-éj rocznicy wstąpienia na tron cesarza Franciszka Józefa I, złożyli w administracji *Kraju:* p. Tomasz Rudnicki, dyrektor szkoły ludowéj na Kleparzu, 2 zła., Ignacy Garbusiński 10 zła.

Krakowska kongregacja kupiecka uchwaliła na posiedzeniu swojém dnia 29 listopada odbytém, przedstawić szanownym wyborcom następujących kandydatów z grona swego na członków do izby handlowéj, do któréj wybór dnia 9 grudnia nastąpić ma, a mianowicie: pp. Fuchsa Edwarda, Kaczmarskiego J. K., Tarasiewicza Tadeusza, Krywulta Adama, Skirlińskiego Edmunda, Goebla Jerzego W., Federowicza Jana i Jawornickiego Mikołaja.

Na wystawę tow. przyjaciół sztuk pięknych, w pałacu biskupim, nadeszły następujące obrazy: Matejki „portret mężczyzny,“ St. Heymana (warszawianina) z Monachjum „lekcja muzyki,“ Wysłobockiéj z Wiednia „zakonnica“ i „powrót do zdrowia.“

Prócz tego nadesłał p. Gadomski, autor „Kopernika,“ ocenionego bardzo pochlebnie tak przez krytykę polską, jak i przez krytykę niemiecką podczas wystawy powszechnéj w Wiedniu, grupę gipsową własnego pomysłu „Przebudzenie“ i dwa popiersia gipsowe, jeden Jana Matejki, drugi znanéj artystki dramatycznéj, pani Parżnickiéj. Obydwa, obok innych zalet, odznaczają się nadzwyczaj trafném uchwyceniem podobieństwa w rysach twarzy i wdziękiem wykonania.

Teatr. — „Kupiec wenecki“ jest jednym z utworów Szekspira, w którym odmalowane uczucia i dziś jeszcze pod mniéj więcéj podobnemi postaciami zastosowanie swoje mają w świecie. Nie będziemy się wdawać w opis treści i rozbiór tego znajomego powszechnie dzieła, lecz wypełniając nasz obowiązek kronikarski, wspomnimy tylko o sobotniém przedstawieniu tego dramatu. Rolę chciwego grosza, krwi i zemsty Schylloka, odegrał p. Rychter ze zwykłą sobie doskonałością. Każda scena w jego grze wychodziła pełno i silnie, wszystkie zmiany i przejścia uczucia w sławnéj scenie z Tubalem malowały się w jego głosie, ruchu, wyrazie twarzy. Jest to jedna z najtrudniejszych ról p. Rychtera i każde w niéj wystąpienie przyjętém jest przez publiczność naszą z entuzjazmem. Po raz pierwszy w roli

Portji wystąpiła w sobotę p. Siennicka i odegrała ją dobrze mimo krótkiego czasu, jaki jéj udzielono na przygotowanie się do tego zastępstwa, gdyż jak wiadomo rolę tę grywa zwykle pani Hoffmann. Pp. Benda i Szymański (Bassanio i Antonio) byli nie mniéj bardzo do rzy.

W niedzielę powtórzono przeszłoniedzielne przedstawienie „Zagrodę Sobkową“, o którym to dramacie pisaliśmy już. Dziś więc nie chcemy powtarzać, nie możemy się jednak wstrzymać od wyrażenia jeszcze raz zasłużonych pochwał pp. Siennickiéj, Ekerowéj i Wojnowskiéj, oraz pp. Bendzie i Wardzyńskiemu. Pan Wojnowski równie jak przeszłéj niedzieli odśpiewał bardzo dobrze piosnkę góralską.

Tadeusz Kainka liczący lat 51 z zakładu towarzystwa dobroczynności upadł wszoraj na plantach od strony Kleparza i natychmiast skończył życie, zdaje się tknięty udarem krwi do mózgu.

Abraham Kellner i Szymon Wurzel, jeszcze chłopcy, niedawno z więzienia wypuszczeni, zostali już wczoraj z garnkiem i miską napełnioną sadłem aresztowani przez policję.

Urzędnicy kolei Karola-Ludwika we Lwowie, chcąc uczcić 25 tą rocznicę wstąpienia na tron cesarza Franciszka Józefa I, złożyli 600 zła. na rzecz szkoły ludowéj, istniejącéj tamże na dworcu kolejowym.

Lwowskie stowarzyszenie młodzieży handlowéj, obchodzić będzie dnia 8 grudnia b. r. 200 tną rocznicę swego założenia.

(s.) **Jeografja Galicji dla szkół początkowych**, z osobną odpowiednią mapą do nauki indukcyjno-poglądowej podług naturalnego podziału na 4 główne dorzecza. Książka napisana a mapa narysowana przez Antoniego Latinika nauczyciela szkół niższo realnych i ludowych, obecnie nauczyciela szkoły wzorowéj w Krakowie w r. 1872 Kraków. Nakład autora, Druk W. Korneckiego 1874; w 8ce; stron wraz z tytułem 104.

Każdą książkę szkolną witamy z radością, bo każda jest dla nas miłym dowodem, że sprawa oświaty nie zalega odłogiem; z takiem uczuciem, a nawet wyznać możemy, w takiem dobrem dla książki usposobieniu wzięliśmy do rąk Jeografję Galicji p. Latinika; zamierzyliśmy ją szczegółowo zbadać i ocenić pod względem treści i metody; lecz zadaniu naszemu zadość uczynić nie mogliśmy: treść bowiem i metoda znikły z uwagi naszéj; pogrzebały je liczne, niestety bardzo liczne usterki i błędy pod względem języka. —

Szanowny autor mija się niekiedy z właściwem znaczeniem wyrazów; często a ciężko grzeszy przeciw najpierwszym języka prawidłom; bardzo często używa składni i sposobów mówienia, które duchowi języka naszego wbrew są przeciwne, w samym nawet tytule niezręczne, jak się domyślam, uszykowanie wyrazów spowodowało że myśl autora stała się pozornie nielogiczną; czytamy bowiem... *obecnie* nauczyciela szkoły wzorowéj w Krakowie r. 1872, a rozumieć może powinniśmy: Książka napisana a mapa narysowana w Krakowie r. 1872 przez Ad...

Na usprawiedliwienie swego sądu moglibyśmy liczne przytoczyć błędy, lecz następujące wystarczą:

Prowadź z początkującymi wszelką naukę poglądu.

Najżywszym poglądem jest rzecz sama.

By naukę daléj ułatwić, *oddałem* mapę w kilku działach.

Krańce koryta, które są brzegami.

Rzeka *robi* granicę.

Indyani; księ*żami*; dwoma rzekami ku kory*towi;* ku ujś*ciowi;* ku źródł*owi.*

Do kopalin należą *kruszce, minerały i metale:* oddzia*ływuje.*

Rzeka *wpływa* do . . .

Ograniczyć się *na* handel.

Rzeka wpada *od* prawego brzegu.

Stanąwszy twarzą do ujścia, *jest* po prawéj ręce *brzeg prawy;*

Cały kraj podzielony na 74 powiaty, które podlegają c. k. namiestnictwu ze *swą* siedzibą we Lwowie; a więc 74 powiaty mają swą siedzibę we Lwowie tj. w nim się mieszczą.

Oto mała próbka błędów, któremi dziełko to jest zasiane

Taki język jest wielką szkolnéj książki wadą, wadą tak wielką i tak ciężką, że mogłaby, jeśliby nie powinna, książce stanowczo wszelką drogę do szkół naszych zagrodzić; złe poprawiać, wszelkie błędy wykorzeniać, to jest szkoły i nauczyciela zadaniem, ale błędy do błędów dorzucać i ojczysty kazić język, tego nam nie wolno i nato zezwolić nie możemy.

Jeżeli jest świętą powinnością każdego ukształconego obywatela kraju przyswoić sobie poprawny i czysty język ojczysty, to niewątpliwie jestto najpierwszym obowiązkiem każdego nauczyciela, jak i głównym każdéj książki szkolnéj warunkiem.

Chociażby treść książki jakiéj wszelkim szłusznym odpowiadała wymaganiom a metoda nie pozostawiała nic a nic do życzenia, to błędny a niepoprawny język powinien ją wszelkiéj pozbawić wart ści, a cóż dopiero, jeżeli i pod tym względem wiele a wiele jest do zarzucenia; lecz o tem pomuwimy, gdy się zapowiedziana okaże mapa.

† **Marja Ungrowa**, żona wydawcy *Tygodnika ilustrowanego* w Warszawie, zmarła tamże dnia 26 listopada b. r.

Zbieg więzienny. —Stanisław Morawski, murarz z Sohaczewa pod Łowiczem w Królestwie Polskiem, liczący lat 24, który się do Wielkopolski schronił i w okolicach Wrześni przytułek znalazł, popełnił znaczną kradzież, został aresztowany, wyłamał się jednak z więzienia i uciekł.

List gończy. — Prokuratorja rządowa w Poznaniu ściga Roberta Fromberga, słynnego ajenta, który bałamucił lud i nakłaniał do wychodźctwa (Auswanderungsagent), za oszustwo i namawienie do wychodźtwa.

Prokuratorja pruska skonfiskowała znowu *Gazetę Toruńską* z dnia 27 listopada.

W depozycie magistratu złożono: znalezioną fajkę z cybuchem i pęcherzem, oraz odebraną złodziejowi: wanienkę.

Spostrzeżenia meteorologiczne.— Dnia 29 i 30 listopada pochmurno i ciągły deszcz, termometr dnia 29 doszedł do 4.8 od 2.8, zaś dnia 30 do 8.0 od 3.2 R. Barometr idzie w górę, rano o 6 dnia 1 grudnia stan jego był 329.01, termometru 3.0 R. Wiatr zachodni.

HOTEL SASKI. *Przyjechali:* Antoni Roguski z żoną wł. d. z Nowego Stawu; Stan. hr. Potocki wł. d. z Poznania; Teodor Gastpad kapitalista z Zurychu; Edw. Heller z familją oficjał budow. z Wiednia; Feliks Kalita sekr. krak. assek. ze Lwowa.

Gospodarstwo przemysł i handel.

Przy odbytém ciągnieniu losów z roku 1864 dnia 1 grudnia r. b., główniejsze wygrane padły: serja 967 nr. 38, główny los, s. 1345 nr. 17, 25,000 zła., s. 1741 nr. 81, 15,000 zła.; serja 408 nr. 68, 10,000 zła.; s. 2640 nr. 75, 5000 zła.

W sprawie kolei wschodnio-węgierskiéj. — W dniu 24 b. m. odbył komitet krakowski posiedzenie, na którém przewodniczący zdał sprawę o stanie rzeczy. Ze sprawozdania tego dowiadujemy się, iż komitet łącznie z komitetem lwowskim prócz memorandów dawniéj wysyłanych, przesłał w ostatnich czasach memoranda do kilku członków lewicy sejmu węgierskiego, prosząc o pomoc i opiekę, tudzież popieranie sprawy w sejmie węgierskim.

W ostatnich dniach doszła również do komitetu tutejszego odezwa od komitetu w Amsterdamie zawiązanego, który przyrzeka pomoc i współdziałanie z akcjonarjuszami galicyjskimi. Z téj przyczyny komitet tutejszy postanowił wytrwać na swém stanowisku i bronić aż do końca sprawy tych akcjonarjuszów, którzy prawa swoje jego opiece powierzyli.

Postępowanie to powinno zachęcić do współdziałania i tych akcjonarjuszów, którzy dotąd trzymają się na uboczu.

Widać, że inne narody lepiéj pojmują zasadę solidarności, jeżeli Holendrzy aż tutaj w Galicji szukają sprzymierzeńców do wspólnéj walki.

Wrocław 28 listopada. — W ubiegłym tygodniu przy dość łagodnéj temperaturze mieliśmy ciągle dżdżyste powietrze i deszcz parę razy dość rzęsisty padał. O stanie siewów bardzo pocieszające wiadomości mamy: młode rośliny żyta i pszenicy rozwijają się wszędzie jak najpomyślniéj.

Handel zbożowy pozostaje zawsze w nader korzystném usposobieniu, które się jeszcze w ostatnich dniach tém bardziéj wzmocniło, że oto północną Rossją już dość ostre nawiedziły mrozy i dowóz ztamtąd pewno wkrótce zawieszonym będzie. Kronstadt nawet już dziś dla żeglugi całkiem jest zamknięty a Rewal i Ryga co chwila na to przygotowane. Jak ważną zaś na targach naszych Rossja odgrywa rolę, widzimy ztąd, że w samym Szczecinie złożono tego roku 165,000 beczek rossyjskiego zboża, które się jednak bardzo szybko na wszystkie rozeszło strony.

Anglja pozostaje bez przerwy przy bardzo stałém usposobieniu, tém bardziéj, że w północnéj Ameryce, jak oto telegramy donosiły, ceny pszenicy notowano wyższe. Zresztą i dowóz tegoroczny znacznie jest mniejszy od dowozu przeszłorocznego; w ubiegłym bowiem roku od 1 września do 15 listopada dowieziono Anglji 12,200,000 cetn. pszenicy, tego roku zaś w tym samym czasie tylko 9,200,000 cet.

Północna i środkowa Francja zawsze bardzo stałe utrzymują ceny. W Paryżu nawet mąka o 1 frank droższa; południowe departamenta tylko nieco zachwiane w usposobieniu z powodu bardzo obfitych dowozów, jakie Marsylja chwilowo odbiera.

W Belgji, Holandji i prowincjach nadreńskich, przy znacznie ożywionym ruchu, dążność zwyżkowa widocznie przeważała.

Południowe Niemcy, Austrja i Węgry, ceny poczęści notowały wyższe. W północnych i środkowych Niemczech, pomimo dość znacznych dowozów, usposobienie panuje bardzo stałe.

Na ostatniéj giełdzie naszéj notowano za 1000 kilogr. (2460 fnt. pol.) pszenicy na ten miesiąc 88 tal., tyleż żyta na ten miesiąc 67 tal., na listopad grudzień $65^1/_4$ tal., na kwiecień-maj 1874 r. $63^3/_4$ tal.

Targ nasz ostatni przy średnim dowozie stałe utrzymał ceny.

Notowano 100 kilogramów (246 fnt. pol.): pszenicę białą $8-9^1/_6$, żółtą $8-8^5/_6$; żyto $7^3/_4-7^5/_{12}$; jęczmień $6^1/_4-7^1/_{12}$; owies $5^1/_6$ do $5^7/_{12}$; groch $6^1/_3-6^5/_6$; wykę $4^2/_3-5$; łubin $4^1/_6-4^2/_3$; rzep $7^5/_6-8^1/_4$; rzepik $6^7/_{12}-8$; koniczynę (za 50 kilogr.) czerwoną $12^5/_6-14^5/_6$, białą 14—18 talarów.

Okowita stałéj, za 100 litrów (100 kwart pol.) 100% Trallesa w miejscu 21 tal., na ten miesiąc $21^1/_8$ tal., na listopad-grudzień $20^3/_4$ tal., na kwiecień-maj $20^5/_6$ tal.

Banknoty austrjackie po $88^3/_8$ tal. za 150 zła., banknoty ross.-polskie po $81^1/_2$ tal. za 90 rsr.

Bank rolniczo-przemysłowy Kwilecki, Potocki i Sp.—Filja wrocławska.

Telegramy „Kraju“

Wersal 29 listopada. Przy drugiém głosowaniu, w celu wyborów do komisji konstytucyjnéj, żaden członek nie otrzymał większości. W poniedziałek nastąpi ponowny wybór, poczém rozpocznie się dyskusja nad interpelacją względem stanu oblężenia.

Trianon 29 listopada. Proces Bazaina. Na dzisiejszéj rozprawie jenerał Laveaucoupet oświadcza, że nie wykonał rozkazu złożenia sztandarów do arsenału, gdyż mu się to zdawało haniebném.

Kazał on sztandary uroczyście spalić.

Jenerał Seaningros zeznaje, że kazał chorągwie porozcinać na kawałki i rozdzielić między żołnierzy.

Madryt 29 listopada. Ostrzeliwanie Kartageny po krótkiéj przerwie, na nowo rozpoczęte. W skutek bombardowania wszczęło się w mieście kilka pożarów.

Kursa. — Wiedeń 1 grudnia godz. 2.20.— Akcje kredytowe 229.75.—Londyn —.—.— Srebro 108.25. — Dukat —.—.— Lombardy 171.—. — Losy z 1864 r. —.—. — Akcje franko-austr. 36.50. — Napolecny —.—. — Akcje kolei Karola Ludwika 221.50. — Akcje kolei lwow. czern. 140.—.— Akcje kolei półn. wschodniéj 109.50. — Akcje banku związkow. 20.—.— Oblig. indemn. gal. 73.75. — Akcje banku wied. dla obrotu 112.—. —Akcje anglobanku 145.—.—Akcje kolei rząd. 334.50. — Kolei siedmiogrodz. —.—. — Kolei Rudolfa 158.—.— Tramway 165.—.—Banku budowy Usposobienie giełdy: stałe.

Kurs papierów i pieniędzy.

KRAKOW, 1 grudnia.	płacą Zła.	c.	żądaja Zła.	c.
5% Obligacje indemn. galicyjskie.. kupon ubiegły ... 039	73	50	75	25
4% Listy zastawne galicyjskie .... kupon ubiegły 166	69	50	71	50
5% Listy zastawne galicyjskie..... kupon ubiegły 208	77	25	79	25
4% Listy zastawne polskie serja I.. kupon ubiegły 175	92	75	94	75
4% Listy zastawne polskie serja II. kupon ubiegły 175	91	50	93	50
5% Listy zastawne polskie nowe . kupon ubiegły 219	91	50	93	25
4% Listy likwidacyjne polskie..... kupon ubiegły..... 2—	78	—	79	75
6% Listy zastawne banku hip. gal. kupon ubiegły 150	—	—	81	—
6% Listy zastawne banku włościań. kupon ubiegły 250	—	—	92	—
Galic. zakładu kredyt. ziemskiego:				
5½% Listy zast. 36-letnie srebrem.	—	—	—	—
6% Listy zast. 36-letnie banknot..	—	—	—	—
6% „ „ 1. letnie „	—	—	—	—
Akcje kolei warszawsko-wiedeńskiéj.	92	—	94	—
„ „ galic. Karola-Ludwika ..	216	—	220	—
„ „ lwowsko-czern.-jaskiéj ..	138	—	142	50
„ banku dla han. i przem. 80 zła.	—	—	—	—
Losy krakowskie na 20 zła.	—	—	24	—
„ 5% (Donau-regulirung).......	96	—	99	50
„ premjowe węgierskie.........	72	50	76	50
„ 3% tureckie 400 franków	51	—	55	—
„ miasta Stanisławowa	—	—	—	—
Srebro nowe austrjackie...........	108	—	110	—
„ w kuponach	107	50	109	—
„ (obrączkowy rubel).........	167	—	170	—
Ruble papierowe rossyjskie........	153	50	155	—
Talary pruskie...................	168	—	170	—
Dukat obrączkowy................	5	33	5	45
20-frankówka	9	—	9	15
Rumuńskie obligacje 100 tal.	32	—	34	—
WIEDEN, 29 listopada.				
Renta austrjacka 5%	68	80	68	90
„ „ w srebrze 5%	74	30	74	50
Losy:				
Z roku 1839 całe za 100 zła........	283	—	292	—
„ 1839 ⅕ „ 100 „	240	—	242	—
4% rząd. z r. 1854 za 250 „	95	50	96	—
5% „ „ 1860 całe „ 500 zła. ..	102	40	102	60
5% „ „ 1860 ⅕ „ 100 „ ..	109	50	110	50
Rządowe „ 1864 za 100 zła.	—	—	—	—

	płacą Zła.	c.	żądaja Zła.	c.
Węgierskie poż. prem. na 100 zła...	74	50	75	—
Kredytowe 1860 r..... „ 100 zł. m. k	169	—	169	50
Krakowskie .... „ 20 zła. ..	—	—	23	—
Ofen (Budy)......... „ 40 „	23	50	24	—
Rudolfa............. „ 10 „	12	—	12	50
Salzburga........... „ 20 „	15	50	16	50
Obligacje:				
Indemnizacyjne galicyjskie........	73	75	74	—
Pożycz. kolei węg. sr. 5% szt. 120 zła	98	50	99	—
Akcje bankowe:				
Anglo-austrjackie ..... za 120 zła.	140	50	141	—
Boden-Credit austrjac. . „ 80 „	113	—	116	—
„ „ węgier. .. „ 80 „	48	—	49	—
Franco austrjackie.... „ 80 „	36	50	37	—
„ węgierskie .... „ 80 „	24	50	25	50
Galic. banku hipotecz. . „ 200 „	—	—	—	—
„ dla handlu i prz.. „ 80 „	—	—	—	—
„ Landebk. Lwów. „ 100 „	—	—	—	—
Handelsbank wiedeński „ 200 „	66	50	67	50
Interventionsbank..... „ 80 „	32	—	33	—
Länderbank Verein.... „ 140 „	105	—	107	—
Nationalbank	983	—	985	—
Unionbank .... za 200 zła.	111	50	112	—
Vereinsbank austrjackie „ 80 „	17	—	17	50
Verkehrsbank .... „ 80 „	115	50	116	—
Wechslerbank wiedeńs. „ 80 „	145	—	148	—
Wechslerstuben Gesel.. „ 80 „	68	—	70	—
Wiener Bank Verein... „ 80 „	47	—	49	—
Akcje kolei:				
Arcyksiecia Albrechta 200 zła.....	—	—	—	—
Alföld Fiume .... 200 zła. sr. .	143	—	144	—
Dniestrzańska ...... 200 „ „ ..	—	—	—	—
Elisabeth .... 200 zł. m. k.	218	50	219	50
„ Linz Budw. 200 zła. sr. .	187	—	—	—
Eperies-Tarnow ..... 200 „ „ ..	105	—	109	—
Ferdinand Nordbahn 1000 zł. m. k.	2 35		2040	
Gal. Karl Ludwig ... 210 zła. sr...	218	25	218	75
Kaschau Oderberg... 200 zł. m. k..	—	—	—	—
Lemb. Czern. Jassy.. 200 „	140	—	141	—
Rudolfbahn .... 200 „ sr...	158	—	159	—
Siebenbürger I. ..... 200 „ ..	139	—	140	—
Staatsbahn (500 fr.).. 200 „ ..	332	—	332	50
„ II emisji.. 800 „ ..	—	—	—	—
Südbahn (Lombard.). 200 zł. m. k..	171	—	171	50
Theissbahn .... 200 „	199	50	200	50
Tramway wied. ..... 200 „	164	—	165	—
Węg. gal. I. Łupk... 200 „ sr...	—	—	—	—
„ Nordostbahn ... 200 „ ..	109	—	110	—
„ Ostbahn (500 fr.) 200 „ .	58	—	58	50

Akcje przemysłowe:	płacą Zła.	c.	żądaja Zła.	c.
Baugesells. allg. oest. 120	59	50	60	50
„ Wied..... 100 zł. w. a..	87	25	87	75
Bauverein „ 100 „ „ „ „	25	25	25	75
Kałusza .... 200 „ „ „	—	—	—	—
Masz. wied.......... 200 „ „ „	—	—	—	—
„ lwow. ..„.... 100 „ „ „	—	—	—	—
Parcelacyjne galic.... 100 „ „ „	—	—	—	—
Wied. parcelacyjne... 100 „ „ „	—	—	—	—
Listy zastawne:				
Allg. oest. Bd. Kr. los... 5% zła. sr...	95	—	95	50
„ „ 33 lat los ... 5% „ a. .	82	50	83	50
„ „ gm. 40 ..... „ „			—	—
Galic. Banku Hyp..... 6% w. a....	80	—	81	—
„ Banku Włośc. .. 6% „ „..	89	50	90	50
Nationalbank......... 5% m. k....	—	—	—	—
„ „ .... 5% w. a. ...	91	40	91	55
Węg. tow. kred....... 5½% „	81	—	81	50
Obligi pierwszeństwa:				
Arcyks. Albrechta .... 100 w. a. ..	75	—	75	25
Alföld Fiume........ 5% zła. sr...	84	50	85	—
Dniestrzańskie....... 5% „ „..	33	—	35	—
Ferd. Nordbahn...... 5% m. k...	90	—	91	—
„ „ „ ...... 5% zła. ...	87	—	88	—
„ „ „ ...... 5% zła. sr...	104	50	104	75
Gal. Kar. Lud........ 5% „ „..	—	—	—	—
„ II. em. .... 5% „	—	—	—	—
„ 1871 III. .... 5% „	—	—	—	—
Kasz. Oderb. .... 5% „	84	50	85	—
Lwów.-Czern.-Jassy:				
„ I 1865........ 5% sr. w. a..	72	50	72	75
„ II 1867........ 5% „ „ „	83	50	84	85
„ III 1868........ 5% „ „ „	74	59	75	—
„ IV 1872....... 5% „ „ „	—	—	—	—
Mähr. Sch. Central.... 5% „ „ „	49	—	49	50
Siebenbürgen I. ..... 5% sr. w. a..	83	50	84	—
Südbahn (Lombardy). 3% „ „ „	110	75	111	25
Theissbahn.......... 5% „	—	—	—	—
Węg.-galic. Łupkow. . 5% „ „ „	—	—	—	—
„ Nordostbh... 300 5% „ „ „	69	50	69	75
„ Ostbahn .... 300 5% „ „ „	62	25	62	50
WARSZAWA, 20 listop.	Rrs.	k.	Rsr.	k.
Listy zastawne serji 1 4%	94	—	94	30
„ „ „ 2. 4%	92	75	93	05
kupon ubiegły..............	1	$64^4/_9$	—	—
„ nowe 5%	92	40	92	70
kupon ubiegły..............	2	$05^8/_9$	—	—
„ likwidacyjne.... 4%	79	15	79	45
kupon ubiegły	1	$87^7/_9$	—	—

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: Stanisław Gralichowski.

L. 4162. 4750 (2-3)

Obwieszczenie.

Gdy mandaty delegatów do ogólnego Zgromadzenia Galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, wybranych na mocy ordynacyi wyborczéj i obwieszczenia z dnia 13 Października 1870 do l. 3690 ustały, przeto wskutek polecenia Wysokiéj Rady Nadzorczéj z dnia 25 Listopada r. b. do l. 411 rozpisują się niniejszém wybory sześćdziesięciu sześciu delegatów i tyluż zastępców na lat trzy wybrać się mających, które odbędą się pod kierunkiem Wydziałów okręgowych podług okręgów wyborczych, stósownie do ordynacyi wyborczéj, zatwierdzonéj na mocy upoważnienia Wysokiego c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, reskryptem Wysokiego c. k. Namiestnictwa z dnia 3 listopada 1869 do l. 47438 na dniu 15 grudnia 1873:

Wzywa się zatém Panów właścicieli dóbr tabularnych królestw Galicji i Lodomerji, tudzież Wielkiego Księstwa Krakowskiego, aby zaopatrzyli się zawczasu u dotyczących Wydziałów okręgowych w karty legitymacyjne, na podstawie spisów wyborców tamże wyłożonych. W razie zachodzącéj potrzeby wniesione być mają przed Wydziały okręgowe reklamacye uzasadnione, najdaléj ośm dni przed terminem do wyborów oznaczonym, które to Wydziały do rektyfikowania spisów wyborców i załatwienia reklamacyi według §. 7 ordynacji są upoważnione.

Z Rady Dyrekcyi gal. Towarzystwa kred. ziemskiego.

We Lwowie d. 26 listopada 1873.

Krasicki, prezes.
Pajączkowski, dyrektor.

L. 1234.

C. k. Starostwo górnicze

w Krakowie

od roku 1874 będzie potrzebowało 12 — 14 pokoi i dwie kuchnie na dłuższy czas.

P. T. właściciele domów, którzyby takowe ubikacje, wynająć chcieli zechcą się najdaléj do 14 Grudnia 1873 u c. k. radcy górniczego i naczelnika starostwa górniczego w domu Wgo Dra Brzezińskiego, ulica Krupnicza Nr. 9 zgłosić. 4756 (1-3)

Kraków dnia 30 listopada 1873.

L. 6829.

Obwieszczenie licytacyi.

W celu sprzedaży drzewa na pniu przeznaczonego do wyrębu na rok 1874 w lasach państwa rządowego Niepołomice odbędą się w c. k. Zarządach leśnych publiczne licytacje. Miejsce i przedmiot sprzedaży, tudzież cena wywołania i termin licytacyi oznacza się następująco:

Liczba porządk.	Zarząd leśny	Oddział lasu i Nr. porębu	Termin licytacyi	Oszacowana miąższość: drzewa budulcowego i wyrobowego	drzewa opałowego: łupane i okrą.	drzewa opałowego: gałęzie	drzewa opałowego: pniaki	Cena wywołania w. a.: złr.	cent.
				norm. sążni po 100' kub.					
1	Niepołomice	Grojec D. IV. Poręba Nr. 80 Zrąb czysty	10 Grudnia 1873	127	266.	31.5	27.	3846	20
2		Grojec D. IV. Poręba N. 75, 76 i 77 Wyrąb nasienników		59.6	161.5	13.	22.5	2002	93
3		Grojec D. IV. część poręby N. 77 Wyrąb nasienników		16.7	49.1	5.3	68.	618	0½
4		Gumieko Poręby Nr. 110, 111, 112 las niskopienny		—	101.	8.	—	768	15
5	Grobla	Tawówka B. V. Poręba Nr. 102 Zrąb czysty	11 Grudnia 1873	143.	214.02	89.17	35.66	5796	06
6		Tawówka B. V. Poręba Nr. 103 Zrąb czysty		233.07	355.74	146.05	50.41	9517	25
7	Dziewin	Gawłówek A. III. za Szewczykiem poręba Nr. 58 Wyrąb nasienników	12 Grudnia 1873	61.4	139.	12.	—	2004	73
8		Gawłówek A. III. za Flakiem poręba Nr. 59 wyrąb nasienników		117.5	216.2	19.8	—	3722	17
9		Gawłówek A. III za Szewczykiem poręba Nr. 61 zrąb cienisty		157.	328.8	29.1	—	4898	87
10		Gawłówek A. IV. za Szewczykiem poręba Nr. 62 zrąb cienisty		159.6	261.8	25.2		5004	51
11		Dziewin A. II. Pszczelny kąt poręby Nr. 72 do 74 częściowo zrąb cienisty		237.4	429.4	33.3	—	7431	34
12		Dziewin A. II. części porąb Nr. 72 i 74 zrąb cienisty		151.	300.	26.	—	4805	05
13	Poszyna	Poszyna A. III Zrąb zupełny........	15 Grudnia 1873	363.48	629.78	68.01	—	13162	11½
14		Poszyna A. II. Poręby Nr. 77 i 78 wyrąb nasienników		254.54	322.6	36.69	—	8078	18
15		Koło C. Koźlica las niskopienny........		—	60.62	3. 3	—	365	67½
16	Stanisławice	Kolanów A. III Okrągła poręba Nr. 86 Zrąb czysty	16 Grudnia 1873	78.75	190.95	10.79	—	3163	82
17		Stanisławice A. III Osikówka poręba Nr. 67 zrąb czysty		95.75	554.33	26.	—	5592	46
18		Stanisławice A. III. Osikówka poręba Nr. 62 wyrąb nasienników		78.12	141.67	8.79	—	2494	96
19	Bratucice	Od Strzeleckiego A. IV. poręba Nr. 76 Zrąb ciemny	17 Grudnia 1873	26.75	107.	5.35	—	951	31
20		Biały Ług A. V. poręba Nr. 89 zachodnia część Zrąb zupełny		6.38	152.37	8.22	—	1062	73
21		Biały Ług A. V. poręba Nr. 89 wschodnia część Zrąb ciemny		46.23	182.28	9.10	—	1628	84

Główne warunki licytacji są:

4737(3-3)

1. Sprzedaż nastąpi całemi porębami w ten sposób, iż wszystko w jednym zrąbie do wycięcia przeznaczone drzewo sprzedane będzie ryczałtowo.

2. Przed rozpoczęciem licytacyi winien każden z licytujących złożyć do rąk komisyi wadjum wynoszące 10 procent ceny wywołania, która kwota aż do zupełnego uprzątnienia drzewa z lasu jako kaucya w depozycie zatrzymaną zostanie.

3. Oferty pisemne wniesione być mogą na ręce miejscowego zarządcy leśnego, a to tylko do 6téj godziny popołudniu w dniu licytację poprzedzającym. Takowe winne być opieczętowane, w wadjum zaopatrzone i przez oferenta własnoręcznie podpisane. Niemniéj, mają zawierać dokładne oznaczenie rewiru i Nr. porębu, z którego oferent życzy sobie zakupić drzewo, jako też i cenę, którą za nie ofiaruje, nareszcie i wyraźne oświadczenie, iż warunki licytacyjne są mu dokładnie znane i takowe bezwarukowo przyjmuje.

4. Przed zupełném uiszczeniem ceny kupna materyały drzewne z lasu wydane nie będą.

O bliższych warunkach można się dowiedzieć w Dyrekcji lub u dotyczących Zarządów leśnych.

Z c. k. galicyjskiéj dyrekcyi lasów i domen.

Bolechów dnia 19 listopada 1873.

C. k. uprzywil. kolej **gal. Karola Ludwika.**

OBWIESZCZENIE.

Pomiędzy stacyami wył. uprzyw. kolei północnéj cesarza Ferdynanda, c. k. uprzyw. kolei Karola Ludwika i c. k. uprz. Lwowsko-Czerniowiecko-Jasskiéj kolei (austryjackiéj i rumuńskiéj linji) z jednéj strony i stacyami średnio niemieckiego związku kolejowego via Wrocław, Görlitz, Lipsk, Eisenach z drugiéj strony,

zaprowadza się z dniem 10 listopada r. b. aż do dalszego postanowienia **taryfa specyalna** dla transportu zboża, owoców strączkowych i nasion olejnych, jakotéż dla słodu, zarodków słodu, otrąb, mąki i innych produktów mełnych przy nadaniu jako towar frachtowy w ilościach najmniéj 100 cent. do jednego listu frachtowego; daléj dla próżnych z powrotem przesyłanych wozów przy nadaniu dowolnéj ilości.

Dotyczących egzemplarzy téjże taryfy nabyć można, w naszych stacyach związkowych, w Dyrekcyi ruchu we Lwowie i w ekonomacie naszéj jeneralnéj Dyrekcyi we Wiedniu.

Lwów w listopadzie 1873 roku.

(4741 2-3) **Dyrekcya ruchu.**

W drukarni „Kraju" pod zarządem St. Gralichowskiego.